

**БАЗОВИЙ ПІДХІД ДО СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ
ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ
АГРАРНОГО СЕКТОРУ**Piata L.V.,
postgraduate student,
National Scientific Center "Institute of Agrarian Economics"**BASIC APPROACH TO STRATEGIC PLANNING OF INVESTMENT
ACTIVITIES OF BUSINESS ENTITIES IN AGRICULTURAL SECTOR**

Постановка проблеми. Стратегічне планування інвестиційної діяльності виступає одним із важливих завдань ефективного управління, яке може бути успішно вирішене системою управління в суб'єктах господарювання.

Сучасним умовам господарювання притаманна нестабільність зовнішнього ринкового середовища та динамічність змін, які значно перевищують швидкість у реакції суб'єктів господарювання аграрного сектору. Тому, проблеми, пов'язані з реалізацією інвестиційних планів суб'єктів господарювання та необхідність використання системного підходу до визначення конкурентного потенціалу суб'єктів господарювання в умовах мінливості зовнішнього середовища змушують шукати шляхи їх вирішення і стали підґрунтям для наукового дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відповідно, тематика стратегічного планування інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання отримала висвітлення в працях багатьох вітчизняних та закордонних дослідників та вчених-економістів, зокрема таких як: Россоха В. В., Газуда Л. М., Єрмаков О.Ю., Михайлова С.І., Скотнікова Л.П., Угрімова І.В., Просович О. П., Погрішук Б.В., Кішак І. Т., Рудь І. Ю., Тридід О.М., Ільїна О.В., Відоменко І.О., Кривша Є.В., Нелеп В.М., Кісіль М.І., Юджин Брігем, Джоель Х'юстон, Джеймс Ван Хорн, Джон Вахович та інших. Однак, в працях вказаних вчених не було сформовано цілісного підходу до стратегічного планування інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання аграрного сектору.

Постановка завдання. Мета статті полягає у виділенні базового підходу до стратегічного планування інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання аграрного сектору.

Виклад основного матеріалу дослідження. Забезпечення розвитку суб'єктів господарювання аграрного сектору на основі активізації інвестиційної діяльності має значні відмінності від інших галузей народногосподарського комплексу. В більшості галузей економіки основними напрямками інвестицій є розширення виробництва та якісне покращення та оновлення матеріально-технічної бази. У сфері аграрного сектору економіки найважливішим і специфічним основним засобом виробництва тут виступає земля, біологічні засоби виробництва та ще наявний невідконтрольний чинник – погодні умови. Безумовно, це зумовлює специфічні особливості цільового спрямування інвестиційного процесу у аграрному секторі.

Стратегічне планування інвестиційної діяльності покликане забезпечити передумови для довгострокового розвитку та конкурентоспроможності суб'єктів господарювання в аграрному секторі за рахунок визначення довгострокових цілей, планування процесу їхнього досягнення, зокрема шляхом збалансування джерел інвестування як складової стратегічного плану підприємства. В контексті зазначеного важливим є структурування різних аспектів формування стратегічного плану інвестиційної діяльності, що охоплюється поняттям базовий підхід, у процесі реалізації якого важливим є врахування функціональних особливостей, галузевих відмінностей, принципів, критеріїв, структурних елементів, джерел інвестування, стадій стратегічного планування тощо.

Об'єктом стратегічного планування є інвестиційна діяльність в межах кожного окремого підприємства. В свою чергу, об'єктом інвестиційної діяльності є інвестиції, тому доцільно розглянути наявні визначення інвестицій.

* Науковий керівник: Ксенофонов М.М., к.е.н., с.н.с., завідувач відділом організації менеджменту, публічного управління та адміністрування, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», м Київ, Україна

Основним законодавчим актом, на основі якого здійснюється регулювання інвестиційної діяльності є Закон України «Про інвестиційну діяльність» №1261-XII від 18.09.1991, в якому також наведені основні визначення щодо інвестицій та інвестиційної діяльності. Згідно статті №1 вищевказаного Закону, «Інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) та/або досягається соціальний та екологічний ефект» [1].

Іншим законодавчим актом, який розглядає термін інвестиції та інвестиційної діяльності є Податковий кодекс України. Згідно п 1.81 статті 14 Податкового кодексу України, інвестиції «це господарські операції, які передбачають придбання основних засобів, нематеріальних активів, корпоративних прав та/або цінних паперів в обмін на кошти або майно [2].

Отож, наведенні визначення інвестицій створюють узагальнену дескрипцію інвестицій як вкладень ресурсів (коштів) у матеріальні/нематеріальні активи довгострокового використання, з метою отримання економічного ефекту від використання цих об'єктів інвестицій.

Логічно, що поняття інвестиційної діяльності в цілому означає здійснення інвестицій та виконання пов'язаних з цим операцій. Для комплексного розуміння які саме операції можна вважати об'єктом при здійсненні стратегічного планування інвестиційної діяльності, доцільно потрібно проаналізувати поняття інвестиційної діяльності. Перш за все, варто дослідити визначення інвестиційної діяльності з профільних нормативних актів.

Згідно статті №2, Закону України "Про інвестиційну діяльність" №1261-XII від 18.09.1991 «інвестиційною діяльністю є сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій. Інвестиційна діяльність забезпечується шляхом реалізації інвестиційних проектів і проведення операцій з корпоративними правами та іншими видами майнових та інтелектуальних цінностей» [1].

В Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку 7 (МСБО 7) «Звіт про рух грошових коштів» інвестиційна діяльність описана як «придбання і продаж довгострокових активів, а також інших інвестицій, які не є еквівалентами грошових коштів» [3].

Наведені визначення інвестиційної діяльності з нормативних актів у вузькому розумінні описують даний термін як сукупність дій з реалізації інвестицій, тобто, операції на етапах придбання та/чи створення довгострокових активів, їх використання та їх продажу/ліквідації.

В цілях проведення дослідження доцільно проаналізувати наявні визначення термінів планування та стратегічне планування.

Планування є визначальною функцією менеджменту. Без планування істотно ускладнюється управління більшістю процесів дослідження і технологічних змін, розроблення нових продуктів, формування конкурентних переваг і напрямів збутової діяльності, впровадження необхідних для постачальників стандартів, адаптації до потреб ринку та мінімізації ризиків, розвитку підприємства в цілому. Об'єктивна потреба в плануванні зумовлюється умовами постійної конкуренції, динамічними змінами економічного середовища і ринкової ситуації.

На думку Єрмакова О.Ю., «планування – це конкретизація цілей управління в системі показників господарської діяльності підприємства (фірми); розробка стратегії і тактики діяльності, яка орієнтована на досягнення цілей менеджменту» [4, с. 161].

Планування виступає як окремий вид управлінської діяльності, який визначає перспективні напрями діяльності та майбутнє становище підприємства на основі прийнятих планів. Планування включає перелік заходів, який дозволить досягнути бажаного майбутнього та дає ефективний механізм його досягнення.

Головне завдання планування, як функції менеджменту, полягає в тому, що:

- створює орієнтири майбутнього становища суб'єкта господарювання;
- сприяє вирішенню питань, які виникають у процесі діяльності;
- стимулює організацію, координацію та мотивацію діяльності;
- генерує корисну інформацію на основі індикаторів зворотного;
- зв'язку про фактичне становище об'єктів управління;
- зумовлює потребу в підвищенні кваліфікації кадрів;
- створює необхідність в контролінгу виконаного, облік, аналіз [5, с. 96].

Планування є спеціалізованим видом управлінської діяльності, першим і визначальним етапом процесу менеджменту, що забезпечує цілеспрямованість і узгодженість роботи всіх учасників виробництва.

Планування в сільському господарстві має цілу низку особливостей, зокрема:

- біологічних, до яких належать біологічні цикли виробництва, захист рослинного і тваринного світу, карантинні правила, потреба в агрокліматичному потенціалі, видові та сортові вимоги тощо;
- технологічних сільськогосподарському виробництву притаманна велике різноманіття технологій, яка водночас залежить природоекономічних умов, технічної оснащеності виробництва, фінансових можливостей виробника. Варіанти технологій вимагають ґрунтовної експертизи та аналізу

їхньої економічної ефективності. Надійним інструментом такої оцінки є технологічні карти та розроблені на їх основі нормативи витрат;

- технічних, що обумовлено необхідністю застосовувати в сільському господарстві широкий асортимент технічних засобів. Технічні засоби в основному не уніфіковані, експлуатаційні й витратні матеріали, запасні частини не є взаємозамінним. Питання інвестиційного забезпечення особливо гостро стоїть перед малими сільськогосподарськими підприємствами [6, с. 80]. Дані обставини зумовлюють відносно високу вартість технічних засобів відносно високою порівняно з вихідним продуктом;

- екологічних, що включають в себе необхідність дотримання правил екологічної безпеки. Тобто, виробничі процеси не можуть ставити під загрозу екологічну безпеку регіону, місцевості, конкретного ландшафту;

- соціальних. Ринок праці в сільській місцевості значно вужчий, ніж у містах, тому створення позитивного соціально-психологічного клімату, врахування місцевих традицій, потреб і настроїв працівників, членів їхніх сімей має суттєве значення;

- економічних. Економічна ефективність аграрного виробництва у світі є нижчою, ніж в інших галузях виробництва; воно дотується. Отримання результату є пролонгованим у часі і має великий ступінь ризику;

- організаційних, які полягають в складності управління виробничими підрозділами, розташованими на значній відстані одне від одного [7, с. 19-20].

Стратегічний план включає розроблення та реалізацію генеральної програми дій підприємства для ефективного розміщення ресурсів і завоювання перспективного цільового ринку. Його завдання полягає у формуванні й забезпеченні виконання стратегій, спрямованих на розвиток підприємства, досягнення його загальних цілей та реалізації місії.

Стратегічне планування в науковій літературі розглядається як діяльність щодо формування цілей та стратегій шляхом зіставлення наявних ресурсів підприємства із зовнішніми можливостями, які будуть використані для досягнення цілей, або як процес прийняття управлінських рішень стосовно цільових орієнтирів та розподілу ресурсів.

Як зазначають Россоха В.В. та Газуда Л.М., «стратегія являє собою процес розв'язання проблем майбутнього у змінному ринковому середовищі та включає взаємопов'язаний комплекс дій для досягнення бачення, місії, цілей і завдань з урахуванням минулого досвіду, потенційних можливостей, факторів зовнішнього середовища та обмежень. Вона розглядає майбутні зміни не в контексті поточної ситуації, а передбачає зміну вихідного положення – рух не від нинішнього стану до майбутнього шляхом екстраполяції минулого, а від майбутнього стану до теперішнього» [8].

Процес прийняття інвестиційних рішень є невід'ємною частиною стратегічного планування, яке повинно забезпечити узгодження довгострокових цілей підприємства та використання ресурсів, спрямованих на досягнення бажаних результатів.

Процес стратегічного планування інвестиційної діяльності здійснюється в передінвестиційній фазі. Результатом стратегічного планування інвестиційної діяльності є інвестиційна стратегія підприємства, у відповідності до якої формулюється необхідність в здійсненні інвестицій, розробляються та приймаються оптимальні інвестиційні проекти.

Тридід О.М. зазначає: «у загальному виді інвестиційна стратегія реалізується у розробці плану та програми його здійснення на даному етапі розвитку підприємства, який формується з урахуванням існуючих джерел та форм інвестування, їхньої доступності і потенційної ефективності використання... інвестиційну стратегію підприємства можна трактувати як єдину високоінтегровану систему, що складається з багатьох організаційно-економічних аспектів, нерозривно пов'язаних між собою для забезпечення інвестиційної привабливості підприємства [9, с. 5-6].

Стратегічний бізнес-план – довгостроковий план, який окреслює основні стратегію фірми на наступні 5-10 років [10, с. 337]. Бізнес-план - це документ, який являє собою дорожню карту для наступних операцій, визначає стратегічне бачення групи, перелічуючи заходи, які учасники інвестиційного процесу бажають спільно здійснити, та надає огляд пов'язаних з цим витрат.

Стратегічний бізнес-план (стратегія фірми) окреслює основні напрямки діяльності підприємства в довгостроковій перспективі, і в т.ч. в частині інвестицій. Інформація по інвестиційних проектах, розглянутих і затверджених компанією, відображена в капітальному бюджеті.

На думку Скотнікової Л.П., Угрімової І.В., імплементація інвестиційної стратегії має забезпечити виконання наступних завдань:

- забезпечення високих темпів розвитку суб'єктів господарювання за рахунок здійснення інвестицій;

- максимальний ефект від здійснених інвестицій при допустимому рівні ризику;

- мінімізація впливу ризиків при бажаному рівні прибутковості;

- підтримка високого рівня ліквідності активів та забезпечення можливості швидкого реінвестування отриманих прибутків;

- генерування напрямів оптимізації інвестиційної діяльності компанії;

- забезпечення стійкого фінансового стану підприємства при запланованих обсягах інвестицій [11, с. 20].

Типова стратегія фірми включає наступні пункти:

- аналіз та пошук нової продукції;
- окреслює плани щодо збільшення виробництва існуючих продуктів, введення в оборот нових товарів;
- пошук можливостей зниження виробничих і логістичних витрат тощо.

На даному етапі планування інвестиційної діяльності - це процес розроблення системи планів і планових показників із забезпечення підприємства необхідними інвестиційними ресурсами й підвищення ефективності його інвестиційної діяльності в майбутньому.

На рисунку 1 наведені етапи формування інвестиційної стратегії підприємств [12; 13].

Рис. 1. Основні етапи формування інвестиційної стратегії підприємства

Джерело: [12; 13]

Оптимальна інвестиційна стратегія має відповідати критеріям:

- інвестиційна привабливість запропонованих стратегією напрямів діяльності підприємства;
- взаємоузгодженість та взаємозв'язок стратегічних цілей, завдань і програм;
- висока адаптивність стратегії до змін у зовнішньому середовищі (можливість максимально визначити чутливість до змін);
- узгоджений часовий горизонт реалізації стратегії;
- наявність необхідних передумов до реалізації стратегії;
- допустимий рівень інвестиційних і фінансових ризиків; достатнє ресурсне та організаційне забезпечення для реалізації стратегії [9, с. 7].

На думку автора, базовий підхід до інвестиційної діяльності має включати критерії, норми, принципи, дотримання яких забезпечувало б формування збалансованої ефективної інвестиційної стратегії. Таким чином, основними складовими базового підходу слід вважати критерії, принципи та етапи розробки інвестиційної стратегії суб'єктів господарювання аграрного сектору.

Закордонні вчені та дослідники в основному замість терміну «стратегічне планування інвестиційної діяльності» застосовують поняття «капітальне бюджетування».

На думку Юджина Бріггема, «капітальне бюджетування – це процес планування витрат на активи, очікуваний грошовий потік від використання яких буде надходити більше 1 року» [10, с. 336].

Відповідно до Джеймса ван Хорна, «капітальне бюджетування – це процес ідентифікації, аналізу та вибору інвестиційних проектів, грошові потоки від реалізації яких буде надходити довше 1 року» [14, с. 308].

Капіталізовані витрати – витрати, які забезпечать повернення в майбутньому і тому класифікуються як капітальні витрати, а не як витрати періоду в якому вони виникли [14 с. 312].

Проаналізувавши наведені вище визначення, капітальне бюджетування – це планування інвестицій в необоротні активи, який включає процеси ідентифікації потреби в інвестиціях, підготовки,

аналізу і відбору інвестиційних проектів. В цілому, капітальне бюджетування в розумінні закордонних вчених відповідає визначенню інвестиційної стратегії.

Розробка інвестиційної стратегії покликана забезпечити [15, с. 187]:

- безперерійну інвестиційну діяльність у запланованих обсягах;
- максимально ефективне використання власних і особливо позикових інвестиційних ресурсів;
- фінансову стійкість суб'єкта господарювання довгострокової перспективи.

Формування інвестиційної стратегії повинно відбуватись на основі наступних принципів:

- принцип системності, згідно з яким виконання довгострокових цілей супроводжується виконанням поточних завдань;
- принцип оптимальності, згідно з яким наявні ресурси підприємства повинні використовуватись в оптимальний спосіб;
- принцип економічності, відповідно до якого повернення від інвестицій повинні перевищувати обсяг вкладених ресурсів;
- принцип ситуативності, відповідно до якого стратегія повинна бути адаптивною до змін внутрішнього та зовнішнього середовища суб'єкта господарювання;
- принцип участі, згідно з яким до розробки стратегії потрібно залучати максимальну кількість керівників відділів підприємства;
- принцип безперервності, який передбачає що процес розробки та реалізації стратегії має відбуватись безперервно;
- принцип зворотного зв'язку, відповідно до якого цілепокладання відбувається від досягнутого.

Відоменко О.І. та Кривша Є.В. наводять наступний перелік стадій розробки інвестиційної стратегії:

1. Визначення цілей і завдань інвестиційної діяльності.
2. Аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища з позиції здійснення інвестиційної діяльності.
3. Визначення оптимальних шляхів виконання завдань інвестування та розробки планів інвестиційної діяльності.
4. Визначення з джерелами інвестиційних ресурсів.
5. Формування альтернативних проектів та планів діяльності.
6. Визначення ризиків та шляхів їх уникнення та/чи мінімізації.
7. Розрахунок ефективності альтернативних проектів та вибір найбільш прийнятних варіантів.
8. Оцінка результативності розробленої інвестиційної стратегії.
9. Розробка планів виконання інвестиційної стратегії [16, с. 12].

Відповідно, розробка інвестиційної стратегії є складним та багатоетапним процесом, який потребує значних затрат праці та залучення висококваліфікованих фахівців. Складність розробки інвестиційної стратегії зумовлює необхідність у виділенні окремого підрозділу в організаційній структурі суб'єкта господарювання для розробки інвестиційної стратегії або ж залучати консалтингові компанії.

Висновки з проведеного дослідження. В статті виділено базовий підхід до стратегічного планування інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання аграрного сектору. В авторській інтерпретації визначено основні складові базового підходу: функціональні особливості, галузеві відмінності, принципи, критерії, структурні елементи, джерела інвестування, стадії.

Акцентовано увагу суб'єктів господарювання на гнучке застосування базового підходу до стратегічного планування інвестиційної діяльності з урахуванням спеціалізації їх господарської діяльності, рівня матеріально-технічного забезпечення та потенційного співвідношення джерел інвестування, впливу факторів зовнішнього середовища та визначених цілей розвитку.

Література

1. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 №1561-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12> (дата звернення: 09.04.2020).
2. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 №2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 09.04.2020).
3. Звіт про рух грошових коштів: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку №7. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_019 (дата звернення: 09.04.2020).
4. Економіка і підприємництво, менеджмент : навч. посіб. / О.Ю. Єрмаков, Т.І. Балановська, Т.А. Гуцул, О.П. Гоголя та інші. Київ : НУБіП України, 2013. 353 с.
5. Менеджмент : навч. посібник / за ред С.І. Михайлова. Вінниця : Нова книга, 2006. 416 с.
6. Кісіль М.І. Стратегічні напрями інвестиційного забезпечення розвитку сільського господарства. *Економіка АПК*. 2012. №9. С. 36-39.
7. Нелеп В. М. Планування на аграрному підприємстві : підручник. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : КНЕУ, 2004. 495 с.

8. Россоха В. В., Газуда Л. М. Особливості планування в системі маркетингового менеджменту. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка*. 2013. №2(39), частина №1. С. 223-233.
9. Тридід О. М. Розробка інвестиційної стратегії підприємства як напрям забезпечення його інвестиційної привабливості. *Збірник наукових праць «Управління проектами та розвиток виробництва»*. 2011. № 1(37). С. 92-99.
10. Eugene F. Brigham, Joel F. Houston, - *Fundamentals of financial management*. South-Western Cengage Learning. 2009. USA. 564 p.
11. Скотнікова Л. П., Угрімова І. В. Роль інвестиційної стратегії у розвитку підприємства. *Вісник НТУ «ХПІ»*. Серія: Економічні науки. 2018. № 19(1295). С. 19-22.
12. Просович О. П. Принципи формування інвестиційної стратегії підприємства. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. 2000. № 405. С. 264–269.
13. Погрішук Б. В., Кіщак І. Т., Рудь І. Ю. Формування стратегії інвестиційної діяльності підприємств. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія "Економічні науки"*. 2013. Вип. 5.1(97). С. 66-70.
14. James C. Van Horne, John M. Wachowicz, Jr. *Fundamentals of financial management*. Prentice Hall. Financial Times. 2008. USA. 719 p.
15. Ільїна О.В. Перспективні напрямки діяльності підприємств регіону по залученню інвестицій. *Вісник Запорізького національного університету*. 2010. № 3(7). С. 185-190.
16. Відоменко І.О., Кривша Є.В. Сучасні підходи до розробки інвестиційної стратегії підприємств. *Економіка харчової промисловості*. 2010. № 2. С. 8-13.

References

1. Verkhovna Rada of Ukraine (2020), The Law of Ukraine "On investment activity" dated 18.09.1991 no. 1561-XII, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12> (access date April 09, 2020).
2. Verkhovna Rada of Ukraine (2020), The Law of Ukraine "Tax Code of Ukraine" dated 02.12.2010 no. 2755-VI, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (access date April 09, 2020).
3. Cash-flow statement: International accounting standart №7, available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_019 (access date April 09, 2020).
4. Yermakov, O.U, Balanovska, T.I. et al. (2013), *Ekonomika i pidpriemnytstvo, menedzhment* [Economics and entrepreneurship, management], NUBiP Ukrainy, Kyiv, Ukraine, 353 p.
5. Myhaylov, S.I. (2006), *Menedzhment* [Management], Nova knyga, Vinnytsa, Ukraine, 416 p.
6. Kisil, M.I. (2012), "Strategic directions of investment support of agricultural development, *Ekonomika APK*, no. 9, pp. 36-39.
7. Nelep, V.M. (2004), *Planuvannia na ahrarnomu pidpriemstvi* [Planning at an agricultural enterprise], KNEU, Kyiv, Ukraine, 495 p.
8. Rossokha, V.V. and Hasuda, L.M. (2013), "Specialities of planning in the system of marketing management", *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii Ekonomika*, no. 2(39), part no. 1, pp. 223-233
9. Trydid, O.M. (2011), "Development of investment strategy of the enterprise as a direction of ensuring its investment attractiveness", *Zblnrnik naukovih prats "Upravllnnya proektami ta rozvitok virobnitstva"*, no. 1(37), pp. 92-99.
10. Eugene F. Brigham, Joel F. Houston (2009), *Fundamentals of financial management*. South-Western Cengage Learning, USA, 564 p.
11. Skotnikova, L.P., and Ugrimova, I.V. (2018), "Role of investment strategy in development of company", *Visnyk NTU "HPI"*. Serii: Ekonomichni nauky, no. 19(1295), pp. 19-22.
12. Prosovych, O.P. (2000) "Principles of formation of investment strategy of the enterprise", *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika"*, no. 405, pp. 264–269.
13. Pogrischuk, B.V., Kischak, I.T., and Rud, I.U. (2013), "Formation of strategy of investment activity of enterprises", *Naukovyi visnyk Mykolaivskoho derzhavnoho universytetu Imeni V.O. Sukhomlynskoho. Serii "Ekonomichni nauky"*, no. 5.1(97), pp. 66-70.
14. James, C. Van Horne, John M. Wachowicz, Jr. (2008), *Fundamentals of financial management*. Prentice Hall. Financial Times, USA, 719 p.
15. Illina, O.V. (2010), "Perspective directions of activity of the enterprises of the region on attraction of investments", *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universitetu*, no. 3(7), pp. 185-190.
16. Vidomenko, I.O. and Kryvsha, Ye.V. (2010), "Modern approaches to the development of investment strategy of enterprises", *Ekonomika kharchovoi promyslovosti*, no. 2, pp. 8-13.